NITO

Kommunal- og forvaltningskomiteen

Stortinget 10.01.2022

Vår ref. Kristin Holme Obrestad Deres ref.

Meld. St. 40 (2020-2021) - Innspill fra NITO til høring om Norges handlingsplan for å nå bærekraftsmålene innen 2030

NITO er Norges største organisasjon for ingeniører og teknologer med bachelor, master og høyere grad. Vi har 96 000 medlemmer, hvorav 13 000 er studentmedlemmer. Å jobbe for et bærekraftig samfunn og en rettferdig grønn omstilling haster, og NITO ønsker å bidra aktivt inn i dette arbeidet.

Alle må bidra til at Norge når bærekraftsmålene innen 2030, og NITO mener at arbeidstakernes og virksomheters innsats har stor betydning. Historien viser at trepartssamarbeidet demper motsetninger og legger til rette for samarbeid og raskere omstilling. Trepartssamarbeidet har også fungert godt gjennom koronakrisen. Framover er det for Norges del spesielt viktig å finne gode løsninger ut av klimakrisen og omstille til en sirkulær økonomi.

Bruk trepartssamarbeidet mer for å oppnå bærekraftsmålene

I handlingsplanen vises det til at "*regjeringen vil videreutvikle trepartssamarbeidet med arbeidsmarkedets parter til et samarbeid om bærekraftsmålene», samt «legge til rette for et organisert arbeidsliv og styrke organisasjonsgraden ved å bygge opp under et effektivt og velfungerende trepartssamarbeid" (s.200).* NITO mener at den norske modellen og partssamarbeidet er et sentralt verktøy for arbeidet med bærekraftsmålene, og det er stort potensial for å bruke det mer. Det er derfor viktig at regjeringen ser bredden blant partene og at samarbeid betyr at fagorganisasjoner som ikke tilhører hovedsammenslutninger også blir invitert inn til samarbeid.

Videre mener NITO at arbeidsplassen er en svært viktig arena for implementering av bærekraftsmål. Lykkes vi her, lykkes vi ellers i samfunnet. Da er fagorganisasjonene og partssamarbeidet en nøkkel. Regjeringen bør **oppmuntre og anerkjenne partenes bidrag til implementering av bærekraft i praksis på arbeidsplassen**. Det kan gjøres ved å legge til rette for kompetanseheving på arbeidsplassen, og oppmuntre arbeidstakerne og arbeidsgiverne til å sette ulike former for bærekraft på dagsorden i virksomhetene. Norske arbeidstakere er stolte ambassadører for sin bedrift, og NITO mener at for eksempel mer innovasjon rundt utslippsreduksjoner kan finne sted om det oppmuntres til det.

NITO mener også myndighetene i større grad kan bidra aktivt til en rettferdig grønn omstilling. Det er svært positivt at det i Hurdalsplattformen står at regjeringen vil opprette et nasjonalt råd for rettferdig

omstilling der arbeidslivets parter har en sentral rolle, for å «… *fornye og forsterke trepartssamarbeidet og gi samarbeidet betydelig større samfunnsoppgaver og -ansvar innenfor områder som kompetanseutvikling, bærekraft og økt eksport» (Hurdalsplattformen).* Antall sysselsatte direkte og indirekte knyttet til olje- og gassindustrien i Norge er rundt 200 000. Det må utvikles en plan for rettferdig omstilling og en bærekraftig økonomi etter hvert som produksjonen på norsk sokkel synker. **Denne forsterkede innsatsen fra ny regjering bør reflekteres i komiteens innstilling.**

I løpet av de siste årene har en rekke hovedavtaler og andre avtaler, som NITO er del av, fått innarbeidet bestemmelser om klima og miljø etter ønske fra partene. For mange ligger det derfor til rette for samarbeid på arbeidsplassen om tema som skal bidra til en bærekraftig utvikling, slik som klima, miljø og likestilling. Her er det et stort potensial, og **myndighetene har en viktig rolle i å oppfordre og ta initiativ til et slikt samarbeid og en ansvarliggjøring.**

Åpenhet rundt tariffavtaler

Som fagorganisasjon står bærekraftsmål nummer åtte sentralt for NITO. Og som det framkommer i meldingen oppfyller størstedelen av norsk arbeidsliv dette bærekraftsmålet. Men, NITO ønsker en slutt på at virksomheter som behandler sine ansatte godt, taper mot konkurrenter som ikke ivaretar grunnleggende menneskerettigheter – og som mangler anstendige arbeidsforhold. Derfor er det viktig at forbrukerne får god informasjon, slik at de kan gjøre informerte valg ved kjøp av varer og tjenester.

Åpenhetsloven, som trer i kraft første juli i år er et viktig steg i retning av et mer ryddig, transparent og organisert arbeidsliv. Tariffavtaler er et sentralt element i partssamarbeidet. En tariffavtale gir tydelig indikasjon for medvirkning, lønn og arbeidsforhold. Den er uttrykk for et anstendig arbeidsliv.

NITO ønsker derfor at virksomheter blir pålagt å opplyse om hvilke tariffavtaler de har i sin virksomhet for å nærme seg målsetningene med bærekraftsmål 8.

Teknologi som verktøy for å nå bærekraftsmålene

Kunstig intelligens (KI) er sentralt verktøy som kan benyttes for å stoppe klimaendringene. Ved hjelp av teknologien vil det være lettere å navigere gjennom klimakrisen. En grunnleggende forutsetning for KI er data. Uten tilgang til gode data vil Norge miste et unikt konkurransefortrinn både nasjonalt og internasjonalt. Teknologigigantene er kjent for å presse mindre aktører ut av markedet. Det har, og vil på lengre sikt, skape utfordringer for norsk næringsliv. KI er for viktig til at det kan overlates til Google og Facebook alene. For å utnytte mulighetene som maskinlæring gir, må vi «ufarliggjøre» KI, demonstrere fordelene ved teknologien og tilgjengeliggjøre den for allmennheten. Det finnes mye god data i flere norske sektorer. Det er på tide å dra bedre nytte av disse for å redusere energi- og råvarebruk, avfall og utslipp. **NITO bistår gjerne myndighetene med å etablere et råd for KI som kan benyttes i bærekraftøyemed.**

Kompetanse og livslang læring

Det må være samsvar mellom framtidens kompetansekrav og kvalifikasjonene til arbeidsstyrken. Staten må ta en tydeligere rolle i dimensjonering av utdanninger og arbeidsdeling mellom utdanningsinstitusjonene slik at de gjennom sine ulike styrker og profiler dekker landets behov for kunnskap – på kort og lang sikt.

Mer enn hvert tredje NITO-medlem sier egne arbeidsoppgaver er i endring, som følge av ny teknologi på arbeidsplassen. Skal vi sikre at kompetansen vedlikeholdes og utvikles i takt med ny teknologi, må det satses kraftig på etter- og videreutdanning og livslang læring. **NITO mener det burde belyses i større grad under kapittelet 4 om god utdanning.**

Arbeidsgivere i private og offentlige virksomheter må ha et kraftigere søkelys på kompetanseheving av egne ansatte for å sikre at arbeidstakerne er i front og kan møte den nødvendige omstillingen og integrerer et bærekraftsperspektiv i arbeidet sitt. Arbeidslivet har behov for gode etter- og videreutdanningstilbud og å holde seg oppdatert på den nyeste forskningen. Kunnskapsinstitusjonene har et ønske om å dele sin kunnskap med et framoverlent næringsliv og sikre et godt og relevant kompetansetilbud til nåværende og kommende arbeidstakere. Her har både utdanningsinstitusjoner og private og offentlige bedrifter et felles ansvar. Det bør etableres statlige finansielle støtteordninger, for UH-sektor og næringsliv, for å styrke muligheten for etter- og videreutdanning. En utvikling av allerede etablerte ordninger, som kompetanseløftet og bransjeprogrammer vil kunne bidra til en dreining mot mer grønn kompetanse. Bransjeprogrammene er et godt eksempel på hvordan trepartssamarbeidet bidrar til å oppfylle bærekraftsmålene, og det er viktig at denne ordningen videreføres og styrkes.

Mange bedrifter har utviklet egne kompetansetilbud til sine ansatte. Som eksempel har Telenor etablert en 40h Challenge, en målsetning om at alle ansatte skal sette av 40 timer til læring i løpet av et år. Med utgangspunkt i dette har NITO og Telenor tatt initiativ til et *konsernsamarbeid om kompetanseutvikling*. Foreløpig er seks konserner med i et samarbeid der målet er å identifisere behov for kompetanseutvikling og etablere oversikt over bransjeuavhengige utdanningstilbud, som de involverte bedriftene kan dele med hverandre.

Kompetanse og sirkulærøkonomi

De største bremseklossene for sirkulær økonomi i dag, og altså et mer ansvarlig forbruk og produksjon som bærekraftsmål 12 omhandler, er kunnskapshull. Det avdekker *«Kunnskapsgrunnlag for nasjonal strategi for sirkulær økonomi»* som Deloitte utviklet for regjeringen. Regjeringen har en viktig jobb å gjøre for å bidra til mer kunnskap om sirkulær økonomi. NITO mener det er spesielt viktig å heve kunnskapsnivået blant ingeniører og teknologer som er tett involvert i omstillingen til en sirkulær økonomi, i innovasjon og teknologiutvikling. I en rapport fra ANE (nordicengineers.org) høsten 2021, vurderes hvilke realfagskunnskaper som behøves for å bidra til en omstilling til en sirkulær økonomi[1]

Studien indikerer at sirkulær økonomi ikke er godt nok innlemmet i de nordiske realfags- og ingeniørutdanningene. Det er på høy tid at utdanningene gir ingeniører og teknologer den kompetanse de trenger for innovasjon på dette området. Vi er behov for et paradigmeskifte i problemløsning og designpraksis for å lykkes med en overgang til en mer sirkulær økonomi.

NITO mener at den ventede handlingsplanen fra regjeringen som en oppfølging av sirkulær økonomi, må legge stor vekt på kompetanse. Dette henger tett sammen med oppnåelsen av bærekraftsmålene i Norge, og handlingsplanen bør inneholde et konkret tiltak om at **regjeringen vil heve**

[1] https://www.nito.no/contentassets/b25f113b627e4d41bd269cfa3ad4e2c9/ane-report_towards-a-circular-economy.pdf

kompetansen innenfor sirkulærøkonomi i utdanningene og i arbeidslivet gjennom kompetanseheving og livslang læring.

Kompetanse om bærekraft i kommunene

Meldingen framhever at regionale og lokale myndigheter har et særskilt ansvar i oppfølging en av 2030-agendaen. Skal kommunene lykkes med dette og med jobbskaping, har de behov for tilgang til kompetanse. I dag har kommunene ulik tilgang på kompetanse. Det er behov for systemer for deling av kunnskap og kompetanse for å øke takten i bærekraftsarbeidet. For eksempel mener et flertall av norske kommuner at de ikke klarer å håndtere utfordringer med overvann, grunnet mangel på kompetanse. NITO mener derfor at det bør igangsettes ett pilotprosjekt for kompetanseløft innenfor bærekraft og sirkulær økonomi rettet mot kommunene.

NITO organiserer flere tusen medlemmer i kommunesektoren, som blant annet arbeider innenfor plan og bygg, innkjøp og anskaffelser, og vann og avløpssektoren. Det er helt avgjørende at kommuneingeniører og andre teknisk ansatte i kommunene får den nødvendige kompetansen. Et kompetanseløft vil være et effektivt virkemiddel for å utløse potensialet til kommunal sektor for mer miljøvennlige og sirkulære anskaffelser. Det kan bidra til å sikre at regjeringen når målet i Hurdalsplattformen om at klima- og miljøhensyn skal vektes med minimum 30 prosent i offentlige anskaffelser. NITO er svært positive til tiltaket. I dialog med våre medlemmer som arbeider med offentlige innkjøp og anskaffelser, etterlyses det en styrking av fagmiljøene og kompetansen. Dette gjelder spesielt i mindre kommuner.

Det er positivt at regjeringen vil invitere KS og hovedsammenslutningene til et samarbeid for å utvikle verktøy for arbeidet med bærekraftsmålene, og styrke kompetansen i kommunesektoren (s. 200), NITO forventer at også frittstående fagorganisasjoner inviteres til å gi innspill inn i dette arbeidet.

I statsbudsjettet for 2022 er det satt av 1,4 millioner kroner til KS for å utarbeide en veileder for kommuner og fylkeskommuner om sirkulær økonomi. NITO håper at disse midlene konkret kan bidra til samarbeid mellom arbeidsgiver og arbeidstakere om å heve kompetansen innenfor bærekraft og sirkulær økonomi. Læringen og best practice fra et slikt prosjekt kan være svært verdifullt for hvordan man skal integrere bærekraft blant arbeidstakere i kommunene.

Med vennlig hilsen

Trond Markussen
President

Steinar Sørlie
Generalsekretær